

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

КАФЕДРА ПРАВА
ПОПЕНКО Я.В.

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО:
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 081 «ПРАВО»

Запоріжжя, 2024

УДК 341 (075.8) (072)

Попенко Я.В. Міжнародне право: навчально-методичні матеріали для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 «Право». Запоріжжя : МДПУ ім. Б.Хмельницького, 2024. 39 с.

Навчально-методичні матеріали рекомендовані для підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності 081 Право. Вони є розширеним варіантом програми дисципліни і включають такі елементи як: робочу програму освітнього компоненту, питання лекційного курсу, тематика для підготовки до семінарських занять, тематика самостійної роботи здобувачів вищої освіти, теми рефератів та електронних презентацій, питання для підготовки до іспиту, перелік основної та додаткової літератури.

Матеріали підготовлені у відповідності з вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу на основі компетентнісного підходу.

Навчально-методичні матеріали розраховані для здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми Право четвертого курсу денної та заочної форм навчання.

Рецензент:

Шатіло Володимир Анатолійович – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри конституційного та адміністративного права Національного транспортного університету, Заслужений юрист України

Затверджено на засіданні кафедри права, протокол № 9 від 16.02.2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	5
РОЗДІЛ 2. «МІЖНАРОДНЕ ПРАВО» ЯК ОБОВ'ЯЗКОВИЙ ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ 081 ПРАВО	8
2.1. Опис освітнього компоненту	8
2.2. Мета та завдання освітнього компоненту	8
2.3. Перелік компетентностей, які набуваються під час опанування освітнім компонентом	9
2.4. Результати навчання	9
2.5. Обсяг освітнього компонента	10
2.6. Політика	10
2.7. Методи навчання	11
2.8. Методи та форми контролю	11
2.9. Критерії оцінювання поточного, періодичного та підсумкового (семестрового) контролю	11
РОЗДІЛ 3. ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ	14
3.1. Програма освітнього компоненту	14
Блок 1. Загальні положення міжнародного права	14
Блок 2. Галузі міжнародного права	16
3.2. Структура освітнього компонента (лекційний блок)	19
3.3. Структура освітнього компонента (семінарське заняття)	20
3.4. Структура освітнього компонента (теми для самостійного опрацювання)	23
РОЗДІЛ 4. ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ТА ЕЛЕКТРОННИХ ПРЕЗЕНТАЦІЙ	26
4.1. Рекомендації щодо підготовки рефератів	30
4.2. Рекомендації щодо підготовки мультимедійних презентацій-доповідей (з використанням Microsoft Power Point)	33
РОЗДІЛ 5. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ СКЛАДАННЯ ЕКЗАМЕНУ	35
РОЗДІЛ 6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	37
6.1. Основна література	37
6.2. Допоміжна література	37
РОЗДІЛ 7. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ	39

ВСТУП

З огляду на сучасний стан і тенденції розвитку міждержавних відносин міжнародне право посідає важливе місце в регулюванні суспільних відносин як у всьому світі, так і в окремих державах, виконуючи роль одного з їх ключових регуляторів. Порушення норм міжнародного права призводить до виникнення загроз світового правопорядку, миру та безпеці. Міжнародне право виникло разом із державами через необхідність регулювання міжнародних відносин і пододало тривалий шлях свого історичного розвитку. Воно тісно пов'язане з історією формування та розвитку всього світового співтовариства. Сучасне міжнародне право, яке ґрунтується на концепції узгодження волі держав, є динамічним за своєю природою, постійно розвивається й дедалі частіше охоплює нові сфери міжнародного співробітництва.

Все це робить міжнародне право особливо значущим, і за його відсутності система міжнародних відносин буде неспроможною належним чином функціонувати. Тому вивчення такого освітнього компоненту як «Міжнародне право» набуває особливого значення для підготовки майбутніх юристів, оскільки збагачує потенційних фахівців знаннями, що дозволяють орієнтуватися у процесах, які відбуваються на світовому рівні та безпосередньо впливають на розвиток міжнародних відносин.

Дисципліна пропонує широкий огляд питань міжнародного права та його різноманітних напрямків, його ставлення до політики та сучасних проблем системи міжнародно-політичних та міжнародно-економічних відносин.

Звернення до актуальних проблем міжнародного життя стимулює інтерес здобувачів вищої освіти освітньої програми Право до пізнання та практичного застосування отриманих знань, сприяє формуванню умінь системно сприймати події, що відбуваються в сучасному світі, розвиває навички вироблення аналітичних підходів до їх оцінювання, що ґрунтуються на міжнародному праві.

Навчально-методичні матеріали представлені у такий спосіб, щоб не лише акцентувати увагу на актуальних питаннях, але й підкреслити інтегральну єдність сучасного міжнародного публічного права та відобразити важливість вивчення всього комплексу міжнародно-правових норм у їх системному зв'язку із зовнішньополітичними процесами, а також розуміння особливостей їх історичного розвитку.

Запропоновані навчально-методичні матеріали розраховані для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 Право.

РОЗДІЛ 1. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Навчальний матеріал з освітнього компоненту «Міжнародне право» побудований за цивілізаційним, історико-хронологічним, проблемно-правовим та порівняльно-правовим підходами. В МДПУ ім. Б. Хмельницького використовуються наступні види навчальних занять:

- лекція;
- лабораторне заняття;
- практичне заняття;
- індивідуальне практичне заняття;
- семінарське заняття;
- консультація;
- факультатив (факультативні заняття)¹.

Основні форми роботи під час опанування освітнього компоненту «Міжнародне право»:

Лекція – основний вид проведення навчальних занять в університеті, призначених для засвоєння теоретичного матеріалу. Лекція є елементом курсу лекцій, який охоплює основний теоретичний матеріал окремої або кількох тем навчальної дисципліни. Перелік тем лекцій наводиться у силабусі та робочій програмі. Лекції читають НПП (*науково-педагогічні працівники*) університету, а також провідні науковці або фахівці, представники роботодавців, запрошені для читання лекцій. Лекції проводяться у відповідно обладнаних приміщеннях – аудиторіях. НПП, за яким закріплено освітній компонент і який забезпечує викладання лекцій, перед початком навчального року:

- подає на розгляд кафедри силабус та робочу програму дисципліни;
- електронний контент робочої програми розміщує на сайті Центру освітніх дистанційних технологій
- електронний контент силабуса – на сторінці кафедри офіційного сайту університету;
- проводить семестрові екзамени, підводить підсумки періодичного і підсумкового контролів, результати яких фіксує у журналі обліку академічної групи та в електронному журналі на сайті Центру освітніх дистанційних технологій.

Завдання лекційних занять з освітнього компоненту «Міжнародне право»:

- сприяти оволодінню здобувачами вищої освіти основними поняттями, категоріями та методологічними підходами науки і освітнього компоненту;
- ознайомити здобувачів освіти з міжнародними інституціями;
- сформуванню системи знань та уявлень про генезис становлення та розвитку міжнародного права;
- формування у здобувачів освіти вмінь та навичок володіння поняттями, категоріями і термінами, які увійшли до арсеналу загальнолюдської правової культури, розвиток креативного мислення.

Завдання семінарських занять поглибити і систематизувати вивчення найбільш важливих і складних тем освітнього компоненту «Міжнародне право». Саме семінарські заняття – ефективна форма закріплення знань і виявлення творчих здібностей здобувачів вищої освіти спеціальності 081 Право. Важливим аспектом є те, що вони не повторюють лекційний курс.

¹ Відповідно до Положення «Про організацію освітнього процесу в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького». П-435-52-25-2021 (Редакція 09). наказ № 30/01-05 від 31.08.2021 р. URL: https://drive.google.com/file/d/1OMtCdZsTSSudgxmQMu206ffea4Kjx3_Q/view (дата звернення: 03.11.2023 р.).

Семінарське практичне заняття – вид навчального заняття, на якому НПП організовує дискусію з попередньо визначених проблем, до яких здобувачі вищої освіти готуються заздалегідь відповідно до плану семінарських занять.

Семінарські заняття проводяться в аудиторіях або навчальних кабінетах з однією академічною групою. Перелік тем семінарських занять наводиться у силабусі та робочій програмі навчальної дисципліни. На семінарському занятті НПП оцінює виступи і активність здобувачів вищої освіти у дискусії, уміння формулювати й відстоювати свою позицію тощо.

НПП, який проводить семінарські заняття розробляє методичне забезпечення (індивідуальні завдання різної складності, методичні прийоми розгляду окремих теоретичних положень або розв'язання практичних задач, контрольні завдання (тести) для виявлення ступеня сформованості необхідних умінь тощо), розміщує його на сайті Центру освітніх дистанційних технологій, здійснює поточний контроль, результати якого фіксує у журналі обліку академічної групи та в електронному журналі на сайті Центру освітніх дистанційних технологій.

Завдання семінарських занять:

- розвинути навички роботи здобувачів вищої освіти з першоджерелами з історії міжнародного права;
- навчити здобувачів освіти аналізувати навчальну та наукову літературу з освітнього компоненту;
- формувати досвід самостійного осмислення головних питань та проблем тем освітнього компоненту.

Консультація – вид навчального заняття, під час якого здобувачі вищої освіти отримують відповіді від НПП на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування.

Консультація може бути індивідуальною або проводитися для групи здобувачів вищої освіти, залежно від того, чи НПП консультиє студентів з питань, пов'язаних із виконанням індивідуальних завдань, чи з питань навчальної дисципліни.

Факультатив (факультативні заняття) – заняття, які спрямовані на розширення науково-теоретичних знань і практичних умінь шляхом:

- поглибленого вивчення навчальної дисципліни;
- вивчення додаткових дисциплін у межах чи поза межами фаху.

Факультативні заняття є додатковою освітньою послугою, не є обов'язковими для осіб, які навчаються, і не мають наслідків для присвоєння передбачених освітньою програмою освітніх кваліфікацій.

Самостійна робота

Самостійна робота здобувача вищої освіти є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових академічних занять. Метою самостійної роботи здобувача вищої освіти є засвоєння в повному обсязі освітньої програми та послідовне формування у здобувача вищої освіти навичок ефективної самостійної професійної (практичної й науково-теоретичної) діяльності на рівні світових стандартів.

Зміст самостійної роботи здобувача вищої освіти над конкретною навчальною дисципліною визначається освітньою програмою, наводиться у силабусі та робочій програмі навчальної дисципліни, супроводжується методичними матеріалами, завданнями та вказівками НПП.

Самостійна робота здобувача вищої освіти забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для опанування конкретним освітнім компонентом:

- підручниками;
- навчальними та методичними посібниками;
- конспектами лекцій;
- збірниками завдань;
- інструкціями до виконання практичних робіт;
- комп'ютерними навчальними комплексами тощо.

Для самостійної роботи здобувачеві вищої освіти також рекомендується відповідна наукова та професійна монографічна і періодична література.

Основні види самостійної роботи здобувачів вищої освіти:

- підготовка до аудиторних занять;
- опрацювання матеріалу лекцій;
- пошуково-аналітична робота щодо винесених для самостійного опрацювання окремих тем, змістового модуля тощо відповідно до силабусу та робочої програми даного освітнього компонента;
- підготовка та складання контрольних заходів (поточного, періодичного, підсумкового контролів), які враховуються як складові самостійної роботи освітніх компонентів;
- науково-дослідна робота, збір та обробка матеріалів для виконання курсових робіт тощо.

Форми самостійної роботи здобувачів вищої освіти наводиться у силабусі та робочій програмі дисципліни, програми практики в залежності від мети, завдань та змісту освітнього компонента.

Матеріально-технічне й інформаційно-технічне забезпечення самостійної роботи здобувача вищої освіти включає:

- бібліотеку;
- комп'ютерні класи з можливістю роботи в мережі Internet;
- аудиторії для самостійної роботи під керівництвом НПП;
- місця проходження практики (бази практики) відповідно до укладених договорів;
- навчально-методичне забезпечення та інші додаткові матеріали.

Контроль за виконанням завдань до самостійної роботи здійснюється у формах і видах, перелік яких визначає кафедра, відповідно до змісту освітнього компоненту.

Експертиза якості результатів навчання, набутих здобувачем вищої освіти під час самостійної роботи, здійснюється в ході поточного, періодичного та підсумкового контролів (семестровий контроль).

РОЗДІЛ 2.
«МІЖНАРОДНЕ ПРАВО» ЯК ОBOB'ЯЗКОВИЙ ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ
ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ 081 ПРАВО

2.1. Опис освітнього компоненту

Найменування показників	Рівень вищої освіти, галузь знань, спеціальність, спеціалізація	Характеристика навчальної дисципліни		
		денна форма навчання	заочна форма навчання	
Кількість кредитів – 4	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Обов'язкова		
Блоків – 2 у тому числі: курсва робота «←» навчальна практика «←»		Рік підготовки:		
Загальна кількість годин – 120		IV-й	IV-й	
		Семестр		
Тижневих годин – 4		Галузь знань <u>08 Право</u>	VII-й	VII-й
		Спеціальність <u>081 Право</u>	Лекції	
			32 год.	6
		28 год.	6	
		Лабораторні		
		–	–	
	Навчальна практика			
	–	–		
Освітня програма <u>Право</u>	Самостійна робота			
	60 год.	108		
	Вид контролю:			
		екзамен		

2.2. Мета та завдання освітнього компоненту

З огляду на сучасний стан і тенденції розвитку міждержавних відносин міжнародне право посідає важливе місце в регулюванні суспільних відносин як у всьому світі, так і в окремих державах, виконуючи роль одного з їх ключових регуляторів.

Порушення міжнародного права призводить до виникнення загроз міжнародного правопорядку, миру та безпеки. Міжнародне право виникло разом із державами через необхідність регулювання міжнародних відносин та пододало тривалий шлях розвитку. Сучасне міжнародне право, яке ґрунтується на концепції узгодження волі держав, є динамічним за своєю природою, постійно розвивається й дедалі частіше охоплює нові сфери міжнародного співробітництва. Усе це робить міжнародне право особливо значущим, і за

його відсутності система міжнародних відносин буде неспроможною належним чином функціонувати.

Тому вивчення освітнього компоненту «Міжнародне право» набуває особливого значення для підготовки бакалаврів права, оскільки збагачує майбутніх фахівців знаннями, що дозволяють орієнтуватися у процесах, які відбуваються на міждержавному рівні та впливають на розвиток міжнародних відносин.

Метою освітнього компоненту є ознайомлення здобувачів вищої освіти з особливостями, основними категоріями та галузями міжнародного права, засвоєння знань щодо основних принципів, інститутів та механізму міжнародно-правового регулювання системи міжнародних відносин, формування професійних компетентностей в сфері міжнародного права, прищеплення здобувачам навичок та вмінь, необхідних для самостійної практичної діяльності.

Завдання освітнього компоненту:

- успішне опанування здобувачами вищої освіти теоретичним і нормативним матеріалом;
- розвиток вміння логічно та професійно обґрунтовувати та висловлювати свою точку зору з питань міжнародного права;
- сприяти формуванню вмінь і навичок аналізувати міжнародні договори, норми, здійснювати їх пошук за систематизацією, вирішувати проблемні завдання при розгляді ситуацій з приводу міжнародних спорів та конфліктів, виявляти ознаки міжнародного правопорушення;
- навчити вмінню правильно оцінювати сучасне міжнародно-правове становище України, основні напрямки її зовнішньої діяльності.
- сприяння формуванню правової культури і правосвідомості майбутніх бакалаврів права.

2.3. Перелік компетентностей, які набуваються під час опанування освітнім компонентом

1. Інтегральна компетентність (ІК):

- здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.

2. Загальні компетентності (ЗК):

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК 1);
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК 3);
- здатність спілкуватися іноземною мовою (ЗК 5);
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК 7).

3. Спеціальні (фахові, предметні компетентності) (СК):

- цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи (СК 3)
- здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права (СК 5);
- здатність до критичного та системного аналізу правових явищ (СК 13);
- здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення (СК 16).

2.4. Результати навчання

Результати навчання (РН):

Програмні результати навчання (РН)

- знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини (РН 2);

- проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел (РН 3);
- застосовувати інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права (РН 8);
- пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів (РН 19).

2.5. Обсяг освітнього компонента

Вид заняття	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
Кількість годин	32	28	60

2.6. Політика

Політика щодо відвідування:

- відвідування та відпрацювання пропущених занять є обов'язковим;
- допускається пропуски занять з поважних причин, які підтверджуються документально;
- відпрацювання пропущених занять відбувається в дні згідно графіку консультацій викладача кафедри.

Політика щодо проведення аудиторних занять:

- дотримуватися встановленого порядку та зберігати відповідний рівень тиші для роботи в аудиторії;
- активна участь під час обговорення різних питань з теми заняття;
- висловлювання та вміння відстоювати власну думку, повага та толерантність до думки іншого;
- вміння визнавати помилковість;
- при відстоюванні власної позиції використовувати першоджерела та рекомендовану літературу;
- за потреби дозволяється залишати аудиторію на короткий час;
- мобільні пристрої, під час проведення аудиторних занять дозволяється використовувати лише з дозволу викладача.

Політика щодо академічної доброчесності:

- усі види письмових робіт перевіряються на наявність плагіату і є такими, що виконані при наявності не менше 60 % оригінальності авторського тексту;
- списування під час виконання письмових контрольних видів робіт заборонено;
- користуватися мобільними пристроями, під час проведення різних видів контролю успішності, дозволяється лише з дозволу викладача (напр., аналіз тексту відповідного закону чи правової пам'ятки);
- політика щодо академічної доброчесності базується на основі:

1. Положення «Про академічну доброчесність у Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького». П-458-52-96-2022 (редакція 02) від 27.09.2022 р., протокол № 3 (URL: https://mdpu.org.ua/wp-content/uploads/2023/05/458_akadem-dobrochesnist.pdf).

2. Кодекс академічної доброчесності Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. К-462-52-96-2022 (редакція 02) від 27.09.2022 р., протокол № 3 (URL: https://mdpu.org.ua/wp-content/uploads/2022/11/Kodeks_akadem_dobrochesnosti_27_09_2022.pdf).

3. Положення «Про запобігання академічного плагіату в освітній діяльності Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького». П-460-52-96-2022 (редакція 02) від 27.09.2022 р., протокол № 3 (URL: https://mdpu.org.ua/wp-content/uploads/2023/05/460_zapobigannya-plagiatu.pdf).

Політика щодо оцінювання успішності:

➤ результати підсумкового контролю успішності навчання оцінюються за 100-бальною шкалою та перераховуються в оцінки академічної успішності за шкалою ECTS/національною шкалою.

2.7. Методи навчання

- Аналіз помилок, колізій, казусів;
- Аудіовізуальний метод навчання;
- Демонстрування;
- Індуктивні та дедуктивні;
- Лекція;
- Метод конкретних ситуацій (МКС) або кейс-метод;
- Метод публічного виступу;
- Метод творчого пошуку (дослідження);
- Метод узагальнення;
- Методичний прийом «Займи позицію»;
- Моделювання;
- «Мозковий штурм» (брейнстормінг);
- Навчальна дискусія;
- Пояснення;
- Практичні роботи;
- Проблемна ситуація;
- Проблемний (проблемно-пошуковий) метод;
- Самостійне спостереження;
- Творчі завдання.

2.8. Методи та форми контролю

Поточний	Періодичний	Підсумковий (семестровий)
<ul style="list-style-type: none"> ➤ усні опитування на семінарських заняттях; ➤ інтерактивні методи навчання; ➤ підготовка оглядів сучасної спеціальної літератури; ➤ поточне тестування за окремими розділами дисципліни; ➤ підготовка рефератів з тем навчальної дисципліни; ➤ підготовка авторських електронних презентацій з тем навчальної дисципліни; ➤ вирішення практичних завдань. 	<p>Складається з двох контрольних робіт (перший та другий періодичний контроль).</p> <p>Контрольна робота включає тестові завдання та відповіді на теоретичні розгорнуті питання.</p> <p>Перша контрольна робота включає питання з тем Блоку 1, друга контрольна робота включає питання з тем Блоку 2.</p>	<p>Екзаменаційний білет включає тестові завдання та відповіді на розгорнуті питання з усіх тем, які входять до програми освітнього компоненту «Міжнародне право»</p>

2.9. Критерії оцінювання поточного, періодичного та підсумкового (семестрового) контролю

Контроль за видами діяльності здобувачів вищої освіти здійснюється шляхом поточного оцінювання знань (під час семінарських занять), контролю виконання завдань

самостійної роботи (презентації, реферати, розв'язання практичних задач тощо), періодичного контролю, екзамену.

За результатами суми двох періодичних контрольних робіт, оцінки за поточний контроль та екзаменаційної оцінки виставляється підсумкова оцінка за національною, 100-бальною шкалами і ECTS.

Загальна система оцінювання курсу здійснюється згідно з Положенням про бально-накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького № 34/01-05 від 28.10.2019 р.

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ (СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ)

«5 балів» – здобувач вищої освіти в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу.

Правильно вирішив усі тестові завдання. Здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями з дисципліни «Міжнародне право».

«4 бали» – здобувач вищої освіти достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та рекомендовану літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.

Правильно вирішив більшість тестових завдань. Здобувач вищої освіти здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, у яких можуть бути окремі несуттєві помилки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями з дисципліни «Міжнародне право».

«3 бали» – здобувач вищої освіти в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.

Правильно вирішив половину тестових завдань. Має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків з тем дисципліни «Міжнародне право».

«2 бали» – здобувач вищої освіти не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових робіт, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності.

Правильно вирішив окремі тестові завдання. Безсистемно відділяє випадкові ознаки вивченого; не вміє зробити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки з дисципліни «Міжнародне право».

ПЕРІОДИЧНИЙ КОНТРОЛЬ

Контрольна робота включає тестові завдання та відповіді на розгорнуті теоретичні питання. Максимальна кількість балів – 30.

Десять тестових завдань по 1 балу – 10 балів.

Два розгорнуті теоретичні питання по 10 балів кожне (в підсумку 20 балів).

Розгорнуті відповіді на два питання оцінюються за 10-бальною шкалою.

«10-9» балів – здобувач дає вичерпну відповідь на поставлене питання і виявляє глибокі ґрунтовні знання з певної теми. Спроможній мислити нестандартно, давати оригінальне тлумачення проблем, здатність самостійно інтерпретувати, узагальнювати, робити висновки

на основі конкретного матеріалу.	
«8-7» балів – здобувач правильно і майже в достатньому обсязі дав відповідь на поставлене питання, що підтверджує його глибокі знання з дисципліни, показав розуміння теми, але ще не зовсім правильно може використати знання на практиці. Має незначні помилки у викладі матеріалу.	
«6-5» балів – здобувач недостатньо орієнтується в матеріалі, не завжди може самостійно проаналізувати запропонований матеріал; не дає вичерпної відповіді на контенті питання.	
«4-3» бали – здобувач допускає суттєві помилки у викладі матеріалу, порушує логіку відповіді, відтворює матеріал на елементарному рівні.	
«2-1» бали – здобувач не зміг викласти зміст питання, погано орієнтується в матеріалі, допускаючи при цьому суттєві неточності.	
«0 балів» – відповідь відсутня	
ПІДСУМКОВИЙ (СЕМЕСТРОВИЙ) КОНТРОЛЬ	
Загальна максимальна сума за екзамен – 100 балів. З них три теоретичні (усні) питання максимально оцінюються у 90 балів. I-е питання – 30 балів; II-е питання – 30 балів; III-є питання – 30 балів; Тестові питання максимально оцінюються у 10 балів. Кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал. Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти з дисципліни «Міжнародне право»	
Рівень, шкала ECTS, бали	Теоретична підготовка та практичні уміння і навички
A 90 – 100 відмінно – 5	Здобувач вищої освіти має глибокі і систематичні знання всіх положень дисципліни, може не лише вільно володіти матеріалом, але й самостійно довести існування певних закономірностей, принципів розвитку міжнародного права, використовує здобуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях, здатний вирішувати проблемні практичні завдання. Відповідь здобувача вищої освіти відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань з дисципліни «Міжнародне право».
B 82 – 89 C 74 – 81 добре – 4	Здобувач вищої освіти знає і може самостійно сформулювати основні підходи, теоретичні положення з дисципліни, пов'язати їх з реальними питаннями міжнародного права, може привести вербальне формулювання основних положень, навести приклади їх застосування в практичній діяльності міжнародних інституцій, але не завжди може самостійно здійснити критичний аналіз. Здобувач вищої освіти може самостійно застосовувати знання в стандартних ситуаціях, його відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим.
D 64 – 73 E 60 – 63 задовільно – 3	Здобувач вищої освіти відтворює основні поняття і визначення дисципліни, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні правові положення, знає істотні ознаки (засади) основних галузей міжнародного права та їх відмінність, може записати окремі термінологічні дефініції теоретичного положення за словесним формулюванням і навпаки. Допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може.
FХ 35 – 59 F 1 – 34 незадовільно – 2	Відповідь здобувача вищої освіти при відтворенні навчального матеріалу елементарна, фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і правові явища міжнародного права. У відповіді цілком відсутня самостійність. Знайомий лише з деякими основними поняттями та визначеннями дисципліни, з допомогою викладача може сформулювати лише деякі основні положення теорії.

РОЗДІЛ 3. ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

3.1. ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

БЛОК 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Тема 1. Поняття міжнародного права. Джерела, принципи і норми міжнародного права

Міжнародне право як особлива система права. Проблема співвідношення міжнародного і внутрішньодержавного права. Міжнародне право про взаємодію з внутрішньодержавним правом. Джерела міжнародного права. Основні джерела міжнародного права. Допоміжні джерела міжнародного права. Співвідношення договору і звичаю.

Характеристика норм міжнародного права. Особливості створення норм в міжнародному праві. Види норми міжнародного права. Ієрархія норм міжнародного права. Норми загального міжнародного права.

Поняття та види джерел міжнародного права. Кодифікація міжнародного права. Міжнародний договір: поняття, ознаки, види. Міжнародний звичай: поняття та ознаки. Акти міжнародних організацій і конференцій. Рішення міжнародних судових та арбітражних установ.

Поняття і класифікація принципів міжнародного права. Загальні та галузеві принципи. Правове закріплення принципів міжнародного права. Система загальних принципів міжнародного права, їх зміст. Характеристика окремих галузевих принципів міжнародного права.

Тема 2. Міжнародне право в системі міжнародних відносин.

Дуалістична та моністичні теорії. Поняття та особливості міжнародного приватного права. Функції міжнародного права.

Система міжнародного права. Поняття норм міжнародного права, їх класифікація. Структура норм міжнародного права. Неприпустимість посилання держави на своє національне законодавство з метою виправдання недотримання норм міжнародного права.

Кодифікація міжнародного права. Поняття кодифікації і прогресивного розвитку міжнародного права. Основні напрями кодифікації міжнародного права.

Міжнародно-правовий механізм імплементації норм міжнародного права. Імплементація та трансформація норм міжнародного права.

Сфера застосування міжнародного права. Об'єктивна необхідність існування міжнародного права. Міжнародне право та міжнародна система.

Тема 3. Історія становлення і розвитку міжнародного права.

Історія міжнародного права. Виникнення та становлення міжнародного права. Міжнародне право від падіння Римської імперії до сучасного міжнародного права. Розвиток міжнародного права після Другої світової війни. Україна і сучасне міжнародне право.

Поняття міжнародного публічного права. Ознаки та особливості сучасного міжнародного права. Сутність та функції міжнародного права. Предмет міжнародно-правового регулювання. Об'єкт міжнародних правовідносин. Метод міжнародного правового регулювання.

Міжнародне право в міжнародних відносинах стародавнього світу. Головні інститути міжнародного права стародавніх індійських і китайських держав, держав Дворіччя і Єгипту, Греції і Риму.

Становлення міжнародного права в епоху Середньовіччя. Інститути міжнародного права Середньовіччя. Міжнародне право в перехідний період від Середньовіччя до Нового часу. Вестфальський мир 1648 р., його значення для розвитку міжнародного права.

Паризькі мирні угоди 1919-1920 рр. Ліга Націй. Генуезька конференція 1922 р. Локарнська конференція 1925 р. Пакт Келлога – Бріана. Конвенція про визначення агресії 1933 р. Мюнхенська угода 1938 р. Радянсько-німецький пакт (так званий «пакт Ріббентропа і Молотова») і таємні протоколи до нього.

Друга світова війна і міжнародне право. Вашингтонська декларація 1942 р. Московська, Тегеранська (1943 р.), Ялтинська і Берлінська (1945 р.) конференції та їх рішення. Нюрнберзький і Токійський трибунали. Конференція Об'єднаних Націй в Сан-Франциско та Потсдамська конференції і їх значення для розвитку міжнародного права.

Утворення Організації Об'єднаних Націй, Статут ООН. Мирні договори 1947 р. Мирне врегулювання проблем з Німеччиною і Японією.

Тема 4. Міжнародно-правова діяльність України: історія і сучасність.

Київська Русь у міжнародно-правових зносинах. Міжнародні зносини Київської Русі і Західної Європи в XI-XIII ст. Укладення союзу Ярослава з Казимиром. Посольство до німецького цесаря Генріха III 1043 р. Шлюбна дипломатія.

Галицько-Волинське князівство у міжнародних зносинах XII-XIII ст. Дипломатичні місії до Польщі, Угорщини, Візантії. Переговори Данила Галицького з Апостольським престолом.

Роль Української козацької республіки в Європейській міжнародній політиці і дипломатії. Дипломатія Богдана Хмельницького.

Дипломатична діяльність УНР та ЗУНР.

Міжнародно-правова діяльність УРСР на початку 1920-х рр. УРСР як одна з держав-засновниць ООН.

Міжнародно-правова діяльність України після проголошення незалежності 1991 р. Трестороння Заява та додаток до неї про ліквідацію ядерної зброї на території України 1994 р. Меморандум про надання гарантій безпеки Україні. Вступ України до Ради Європи у 1995 р. Вступ до СОТ.

Тема 5. Суб'єкти міжнародного права. Інститути міжнародно-правового визнання і правонаступництва держав.

Суб'єкти міжнародного права. Поняття і властивості суб'єкта міжнародного права. Види суб'єктів міжнародного права. Основні суб'єкти міжнародного права.

Похідні суб'єкти міжнародного права. Види держав. Правосуб'єктність суб'єктів.

Обмеження міжнародної правосуб'єктності. Питання міжнародної правосуб'єктності індивіда. Визнання і міжнародна правосуб'єктність. Поняття визнання та його юридичне значення. Види і форми визнання. Правові наслідки визнання у міжнародному праві.

Міжнародно-правове регулювання правонаступництва. Поняття і види правонаступництва. Правонаступництво держав стосовно міжнародних договорів, державної власності, державних архівів і державних боргів.

Правонаступництво України у зв'язку з припиненням існування СРСР.

Тема 6. Міжнародно-правова відповідальність. Мирні засоби вирішення спорів

Поняття, цілі та функції інституту міжнародно-правової відповідальності. Загальні принципи міжнародно-правової відповідальності. Мета міжнародно-правової відповідальності. Зміст правовідносин міжнародно-правової відповідальності.

Зміст правовідносин міжнародно-правової відповідальності. Суб'єкти міжнародно-правової відповідальності. Підстави міжнародно-правової відповідальності.

Поняття та юридична природа міжнародної відповідальності. Теоретичні підходи до розуміння міжнародної відповідальності. Проблема відповідальності за правомірну діяльність. Підстави міжнародної відповідальності. Кодифікація інституту міжнародної відповідальності.

Класифікація міжнародних правопорушень. Міжнародні правопорушення і міжнародні злочини. Види і форми міжнародної відповідальності. Матеріальна і нематеріальна (моральна, політична) відповідальність.

Зміст сатисфакції, репарації та компенсації. Застосування в якості заходів відповідальності ресторації, реституції, субституції. Санкції і контрзаходи в міжнародному праві. Поняття та підстави їх застосування, співвідношення з формами відповідальності. Порядок притягнення до міжнародної відповідальності. Заява вимоги, розгляд ситуації, визначення виду і форми відповідальності.

Тема 7. Населення та територія в міжнародному праві.

Населення та способи утворення населення. Міжнародно-правова класифікація населення. Інститут громадянства у міжнародному праві.

Спеціальні категорії населення у міжнародному праві. Правовий статус іноземців та осіб без громадянства. Міжнародно-правовий статус біженців і внутрішніх переселенців. Право притулку.

Поняття і види територій. Правовий статус і правовий режим територій. Державна територія. Територіальне верховенство держави. Територіальний суверенітет. Складові частини державної території. Міжнародна територія.

Демілітаризовані і нейтралізовані території. Види територій за правовим режимом. Способи придбання державної території. Договірні способи придбання державної території.

Державні кордони. Державні кордони і адміністративні кордони. Головне завдання державних територій. Способи встановлення державних кордонів. Етапи встановлення державних кордонів. Режим державних кордонів. Міжнародна (недержавна) територія. Юридичний статус міжнародних територій.

Міжнародні і багатонаціональні ріки. Правовий режим Дунаю. Правовий режим космічного простору.

Правовий режим Арктики і Антарктики.

Внутрішні морські води і їхній правовий режим. Територіальне море (територіальні води) і його правовий режим. Континентальний шельф. Виняткова економічна зона.

Державний кордон України. Встановлення державного кордону України. Територіальне море України. Внутрішні води України. Режим державного кордону України. Прикордонний режим. Охорона державного кордону України.

БЛОК 2. ГАЛУЗІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Тема 8. Право міжнародних договорів.

Поняття права міжнародних договорів. Кодифікація права міжнародних договорів. Об'єкт права міжнародних договорів.

«Міжнародне договірне право», «міжнародне договірне право держав». Суб'єкти права міжнародних договорів. Кодифікація права міжнародних договорів. Поняття міжнародного договору. Найменування міжнародного договору. Об'єкт міжнародного договору. Ціль міжнародного договору.

Види міжнародних договорів. Форма міжнародного договору. Мова міжнародного договору. Структура договору. Дія договорів, їх застосування і тлумачення.

Укладання міжнародних договорів і набування ними чинності. Прийняття тексту договору. Згода на обов'язковість договору. Набуття чинності. Застереження. Застосування договорів. Територіальна сфера дії договорів. Недійсність, призупинення або припинення дії договорів. Норми внутрішньодержавного права стосовно компетенції укладати договори.

Види міжнародних договорів України. Пропозиції щодо укладення міжнародних договорів України. Повноваження на укладення міжнародного договору України. Надання згоди України на обов'язковість для неї міжнародного договору. Ратифікація міжнародних договорів Україною. Дотримання і виконання міжнародних договорів Україною. Оприлюднення реєстрація та збереження текстів міжнародних договорів України.

Тема 9. Дипломатичне і консульське право.

Поняття права зовнішніх зносин. Сфери дії органів зовнішніх зносин. Джерела та система права зовнішніх зносин. Право на участь у зовнішніх зносинах. Види органів

зовнішніх зносин держави. Правовий стан органів зовнішніх зносин в середині держави. Формування внутрішньої і зовнішньої політики держави.

Поняття дипломатичного права. Історія дипломатії. Поняття консульського права. Сучасний етап кодифікацій дипломатичного і консульського права.

Основні принципи дипломатичної служби. Дипломатичні представництва. Види дипломатичних представництв. Завдання дипломатичної служби. Функції дипломатичного представництва. Глава і персонал дипломатичного представництва.

Дипломатичні ранги. Кадри дипломатичної служби. Процедура призначення глави дипломатичного представництва. Підстави припинення місії дипломатичного представника. Дипломатичні привілеї та імунітети.

Торгові представництва.

Консульські представництва. Види консульських установ. Глава і персонал консульської установи. Функції консульських установ. Консульські привілеї та імунітети.

Постійні представництва держав при міжнародних організаціях. Спеціальні місії. Функції спеціальних місій.

Правові засади та порядок організації діяльності дипломатичної служби України. Дипломатична служба України. Правове регулювання дипломатичної служби України. Кадровий склад дипломатичної служб в Україні. Призначення на дипломатичні посади та звільнення з них. Правовий статус працівників дипломатичної служби України.

Тема 10. Право міжнародних організацій.

Історичні аспекти створення міжнародних організацій.

Поняття та класифікація (види) міжнародних організацій. Юридична природа міжнародних організацій. Правосуб'єктність міжнародних організацій. Порядок створення міжнародних організацій та припинення їх існування. Повноваження та функції міжнародних організацій. Функції міжнародних організацій.

Організація Об'єднаних Націй: історія створення, правовий статус, цілі та принципи. Установчі документи Організації Об'єднаних Націй.

Внутрішня компетенція Організації Об'єднаних Націй. Членство в Організації Об'єднаних Націй. Структура Організації Об'єднаних Націй. Головні та допоміжні органи Організації Об'єднаних Націй. Спеціалізовані установи Організації Об'єднаних Націй. Роль і значення Організації Об'єднаних Націй.

Регіональні міжнародні організації. Поняття міжнародних конференцій. Види міжнародних конференцій. Порядок роботи конференцій. Правила процедури конференції. Представництво і повноваження суб'єктів на конференції. Посадові особи конференції. Відкриття конференцій. Порядок ведення засідань конференцій. Прийняття рішень на конференції. Допоміжні органи конференції. Мови і звіти засідання конференції. Акти конференції.

Тема 11. Право міжнародної безпеки.

Поняття та засоби забезпечення міжнародної безпеки. Способи забезпечення політичної та воєнної безпеки. Види міжнародно-правових способів мирного вирішення міжнародних спорів.

Організація Об'єднаних Націй і сприяння мирному вирішенню спорів.

Регіональні системи колективної безпеки. Організація Американських держав. Організація Північно-Атлантичного договору (НАТО). Договір про оборону Південно-Східної Азії.

Роззброєння – ключова проблема міжнародної безпеки. Ядерне роззброєння та заборона виробництва та ліквідація окремих видів зброї. Обмеження і скорочення збройних сил. Демілітаризація і нейтралізація окремих територій. Заходи загального характеру щодо забезпечення безпеки.

Тема 12. Міжнародний захист прав людини.

Міжнародні стандарти у галузі прав людини та їх міжнародно-правове забезпечення у мирний час. Поняття міжнародних стандартів в галузі прав людини. Формування стандартів

прав людини на універсальному рівні. Об'єктивні передумови необхідності розвитку співробітництва держав у галузі захисту прав людини.

Основні групи міжнародних документів про захист прав людини. Міжнародні органи із захисту прав людини. Формування стандартів прав людини на регіональному рівні. Європейський Суд з прав людини. Контрольні механізми в рамках ОБСЄ.

Захист прав людини у період збройних конфліктів. Правове положення учасників збройних конфліктів. Комбатанти. Військовополонені.

Правове обмеження засобів і методів ведення збройної боротьби. Норми, що регулюють захист жертв збройного конфлікту. Правовий режим поранених, хворих та осіб, що зазнали корабельної аварії.

Міжнародно-правовий захист цивільного населення, об'єктів і культурно-історичних цінностей під час війни або у випадку збройного конфлікту.

Тема 13. Міжнародне економічне право.

Поняття міжнародного економічного права, його місце в системі міжнародного права. Співвідношення міжнародного економічного і національного права. Принципи міжнародного економічного права.

Джерела міжнародного економічного права. Кодифікація і уніфікація норм міжнародного економічного права. Методи і засоби правового регулювання. Правові режими. Суб'єкти міжнародного економічного права. правонаступництво держав у міжнародному економічному праві. Міжнародний економічний правопорядок і міжнародна економічна безпека.

Міжнародне торговельне право як частина міжнародного економічного права.

Міжнародне фінансове право. Міжнародне інвестиційне право.

Міжнародне банківське право. Вирішення міжнародних економічних спорів.

Тема 14. Міжнародне екологічне право.

Поняття та об'єкти міжнародного екологічного права. Джерела та принципи міжнародного екологічного права. Принципи РІО.

Міжнародно-правова охорона атмосфери Землі, навколосферного і космічного простору. Міжнародно-правова охорона Світового океану.

Міжнародно-правова охорона тваринного і рослинного світу.

Міжнародно-правова охорона ландшафтів і екосистем.

Міжнародно-правова охорона навколишнього середовища від забруднення радіоактивними відходами.

Тема 15. Міжнародне морське право.

Поняття і кодифікація міжнародного морського права. Женевські конвенції по морському праву 1958 і 1960 рр. III конференція ООН з морського права 1973-1982 рр., її значення.

Конвенція ООН з морського права 1982 р., загальна характеристика, основні нові положення. Національне законодавство і морське право.

Види морських просторів. Поняття і склад. Міжнародно-правовий режим територіального моря. Питання про ширину територіального моря. Територіальні води держав-архіпелагів.

Юрисдикція прибережної держави в територіальному морі. Мирний прохід іноземних кораблів. Поняття і правовий режим прилеглої зони. Поняття відкритого моря. Принцип свободи відкритого моря як загальновизнаний принцип сучасного міжнародного права. Правове регулювання промислів у відкритому морі.

Правові питання регулювання судноплавства у відкритому морі. Принцип реального зв'язку між судном і державою прапора.

Режим виключної економічної зони. Національне законодавство з питань виключної економічної зони.

Основні питання міжнародно-правового режиму континентального шельфу. Регламентація ширини континентального шельфу.

Тема 16. Міжнародне повітряне і космічне право

Поняття міжнародного повітряного та космічного права. Принципи міжнародного повітряного та космічного права.

Джерела міжнародного повітряного та космічного права. Розвиток міжнародного космічного права. Суб'єкти міжнародного космічного права. Міжнародно-правовий режим космічного простору та небесних тіл. Міжнародно-правовий статус космічних об'єктів і космонавтів. Відповідальність у міжнародному космічному праві.

Двосторонні авіаційні угоди. Міжнародні сполучення та міжнародні перевезення. Національне законодавство України про міжнародні сполучення. Міжнародні польоти і режим повітряного простору. Правила польотів. Повітряний простір держави. Свободи повітряного простору. Міжнародний повітряний простір. Проблеми регулювання міжнародних перевезень та комерційної діяльності авіапідприємств. Роль міжнародних організацій в галузі цивільної авіації і в питаннях забезпечення безпеки польотів.

Співробітництво держав у боротьбі з незаконним втручанням у діяльність цивільної авіації.

Тема 17. Міжнародне кримінальне право.

Поняття міжнародного кримінального права. Види міжнародних злочинів. Видача злочинців. Міжнародний розшук Інтерполу. Міжнародне співробітництво як пріоритетний напрям у протидії злочинності.

Принципи міжнародного співробітництва у протидії злочинності. Міжнародне співробітництво у протидії злочинності у межах міжнародних міжурядових організацій. Міжнародне співробітництво у протидії злочинності у межах міжнародних неурядових організацій.

Міжнародний кримінальний суд. Україна та Міжнародний кримінальний суд.

Тема 18. Міжнародне гуманітарне право.

Поняття та джерела міжнародного гуманітарного права. Принципи міжнародного гуманітарного права. Суб'єкти міжнародного гуманітарного права.

Початок війни та його міжнародно-правові наслідки. Закінчення війни та її міжнародно-правові наслідки. Правовий статус учасників збройних конфліктів. Режим військового полону. Заборона та обмеження засобів і методів ведення війни. Нейтралітет під час війни. Режим воєнної окупації.

3.2. Структура освітнього компонента (лекційний блок)

№ з/п	Назва теми лекції та питання, що вивчаються
1	<p>Тема 1. Поняття міжнародного права. Джерела, принципи і норми міжнародного права</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Міжнародне право як особлива система права. 2. Функції міжнародного права. 3. Поняття міжнародно-правових відносин. 4. Принципи міжнародного права.
2	<p>Тема 2. Суб'єкти міжнародного права. Інститути міжнародно-правового визнання і правонаступництво держав</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Суб'єкти міжнародного права. 2. Визнання у міжнародному праві. 3. правонаступництво держав.
3	<p>Тема 3. Міжнародно-правова відповідальність. Мирні засоби вирішення спорів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття відповідальності у міжнародному праві. 2. Суб'єкти відповідальності у міжнародному праві. 3. Випадки міжнародної відповідальності держав (акти агресії).
4	<p>Тема 4. Населення та територія в міжнародному праві</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Населення та способи утворення населення. 2. Міжнародно-правова класифікація населення. 3. Інститут громадянства у міжнародному праві. 4. Спеціальні категорії населення у міжнародному праві.
5	<p>Тема 5. Право міжнародних договорів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та класифікація міжнародних договорів. 2. Основні стадії укладання міжнародного договору. 3. Структура міжнародного договору.
6	<p>Тема 6. Дипломатичне і консульське право</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дипломатичне та консульське право: суть понять. 2. Класи та ранги дипломатичних представників. 3. Дипломатичні привілеї та імунітети. 4. Консульське представництво.
7	<p>Тема 7. Право міжнародних організацій</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Право та ознаки міжнародної організації. 2. Класифікація міжнародних міжурядових організацій. 3. Система Організації Об'єднаних Націй.
8	<p>Тема 8. Право міжнародної безпеки</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та засоби забезпечення міжнародної безпеки. 2. Способи забезпечення політичної та воєнної безпеки. 3. Види міжнародно-правових способів мирного вирішення міжнародних спорів.
9	<p>Тема 9. Міжнародне екологічне право</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та об'єкти міжнародного екологічного права. 2. Джерела та принципи міжнародного екологічного права. 3. Принципи РІО.
10	<p>Тема 10. Міжнародне морське право</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття міжнародного морського права. 2. Режим відкритого моря. 3. Поняття та види внутрішніх вод.
11	<p>Тема 11. Міжнародне повітряне і космічне право</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття міжнародного повітряного та космічного права. 2. Принципи міжнародного повітряного та космічного права. 3. Джерела міжнародного повітряного та космічного права.
12	<p>Тема 12. Міжнародне кримінальне право</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття міжнародного кримінального права. 2. Види міжнародних злочинів. 3. Видача злочинців. 4. Міжнародний розшук Інтерполу.
13	<p>Тема 13. Міжнародне гуманітарне право</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та джерела міжнародного гуманітарного права. 2. Принципи міжнародного гуманітарного права. 3. Суб'єкти міжнародного гуманітарного права.

3.3. Структура освітнього компонента (семінарське заняття)

№ з/п	Назва теми та питання, що вивчаються	Форми контролю
1	<p>Тема 1. Міжнародно-правова діяльність України: історія і сучасність</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Міжнародно-правова діяльність України після проголошення незалежності 1991 р. 2. Трестороння Заява та додаток до неї про ліквідацію ядерної 	Індивідуальне опитування

	зброї на території України 1994 р. 3. Меморандум про надання гарантій безпеки Україні. 4. Вступ України до Ради Європи у 1995 р. Вступ до СОТ.	
2	Тема 2. Суб'єкти міжнародного права. Інститути міжнародно-правового визнання і правонаступництво держав 1. Види держав. 2. Правосуб'єктність суб'єктів. 3. Обмеження міжнародної правосуб'єктності. 4. Визнання і міжнародна правосуб'єктність.	Індивідуальне опитування
3	Тема 3. Міжнародно-правова відповідальність. Мирні засоби вирішення спорів 1. Становлення та розвиток принципу мирного вирішення міжнародних спорів. 2. Конвенція про мирне вирішення міжнародних спорів 1907 р. 3. Декларація про принципи міжнародного права 1970 р. 4. Міжнародні конфлікти: ситуація, спір. 5. Дипломатичні засоби вирішення міжнародних спорів.	Фронтальне опитування. Підготовка реферату або електронної презентації.
4	Тема 4. Населення та територія в міжнародному праві 1. Правовий статус іноземців та осіб без громадянства. 2. Режим державних кордонів. 3. Міжнародна (недержавна) територія. Юридичний статус міжнародних територій. 4. Виняткова економічна зона.	Індивідуальне опитування
5	Тема 5. Право міжнародних договорів 1. Види міжнародних договорів України. 2. Пропозиції щодо укладення міжнародних договорів України. Повноваження на укладення міжнародного договору України. 3. Ратифікація міжнародних договорів Україною. Дотримання і виконання міжнародних договорів Україною. 4. Оприлюднення реєстрація та збереження текстів міжнародних договорів України. 5. Припинення та зупинення дії міжнародних договорів України.	Індивідуальне опитування.
6.	Тема 6. Дипломатичне і консульське право 1. Правові засади та порядок організації діяльності дипломатичної служби України. 2. Правове регулювання дипломатичної служби України. 3. Кадровий склад дипломатичної служби в Україні. 4. Призначення на дипломатичні посади та звільнення з них. 5. Правовий статус працівників дипломатичної служби України.	Фронтальне стандартизоване опитування за тестами впродовж 5-10 хв.
7	Тема 7. Право міжнародних організацій 1. Поняття міжнародних конференцій. Види міжнародних конференцій. 2. Порядок роботи конференцій. 3. Представництво і повноваження суб'єктів на конференції. 4. Відкриття конференцій. Порядок ведення засідань конференцій. Прийняття рішень на конференції. 5. Допоміжні органи конференції. Акти конференції.	Підготовка реферату або електронної презентації.
8	Тема 8. Право міжнародної безпеки 1. Організація Об'єднаних Націй і сприяння мирному вирішенню спорів. 2. Регіональні системи колективної безпеки. 3. Організація Американських держав.	Підготовка реферату або електронної презентації.

	<p>4. Організація Північно-Атлантичного договору (НАТО). 5. Договір про оборону Південно-Східної Азії.</p>	
9	<p>Тема 9. Міжнародний захист прав людини 1. Міжнародні стандарти у галузі прав людини та їх міжнародно-правове забезпечення у мирний час. 2. Основні групи міжнародних документів про захист прав людини. 3. Міжнародні органи із захисту прав людини. 4. Європейський Суд з прав людини. 5. Контрольні механізми в рамках ОБСЄ.</p>	Індивідуальне опитування Вирішення практичних завдань
10	<p>Тема 10. Міжнародне економічне право 1. Поняття міжнародного економічного права, його місце в системі міжнародного права. Співвідношення міжнародного економічного і національного права. 2. Джерела міжнародного економічного права. Кодифікація і уніфікація норм міжнародного економічного права. 3. Суб'єкти міжнародного економічного права. Правонаступництво держав у міжнародному економічному праві. 4. Міжнародний економічний правопорядок і міжнародна економічна безпека.</p>	Індивідуальне опитування. Вирішення практичних завдань
11	<p>Тема 11. Міжнародне морське право 1. Поняття і кодифікація міжнародного морського права. 2. Конвенція ООН з морського права 1982 р., загальна характеристика, основні положення. 3. Національне законодавство і морське право. 4. Режим виключної економічної зони. Національне законодавство з питань виключної економічної зони. 5. Основні питання міжнародно-правового режиму континентального шельфу. Регламентація ширини континентального шельфу.</p>	Індивідуальне опитування. Вирішення практичних завдань
12	<p>Тема 12. Міжнародне повітряне і космічне право 1. Міжнародні польоти і режим повітряного простору. Повітряний простір держави. Свободи повітряного простору. Міжнародний повітряний простір. 2. Проблеми регулювання міжнародних перевезень та комерційної діяльності авіапідприємств. 3. Роль міжнародних організацій в галузі цивільної авіації і в питаннях забезпечення безпеки польотів. 4. Співробітництво держав у боротьбі з незаконним втручанням у діяльність цивільної авіації</p>	Індивідуальне опитування. Вирішення практичних завдань
13	<p>Тема 13. Міжнародне кримінальне право 1. Міжнародне співробітництво як пріоритетний напрям у протидії злочинності. 2. Принципи міжнародного співробітництва у протидії злочинності. 3. Міжнародне співробітництво у протидії злочинності у межах міжнародних міждержавних організацій. 4. Міжнародне співробітництво у протидії злочинності у межах міжнародних неурядових організацій.</p>	Індивідуальне опитування. Вирішення практичних завдань
14	<p>Тема 14. Міжнародне гуманітарне право 1. Початок війни та його міжнародно-правові наслідки. 2. Закінчення війни та її міжнародно-правові наслідки. 3. Правовий статус учасників збройних конфліктів.</p>	Колоквіум

3.4. Структура освітнього компонента (теми для самостійного опрацювання)

№ з/п	Теми і перелік питань, що винесені на самостійне вивчення
1	<p>Тема 1. Поняття міжнародного права. Джерела, принципи і норми міжнародного права</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Структура норм міжнародного права. 2. Кодифікація міжнародного права. 3. Міжнародне право та міжнародна система 4. Співвідношення договору і звичаю.
2	<p>Тема 2. Міжнародне право в системі міжнародних відносин</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дуалістична та моністичні теорії. 2. Поняття та особливості міжнародного приватного права. 3. Функції міжнародного права. 4. Співвідношення міжнародного та національного права.
3	<p>Тема 3. Історія становлення і розвитку міжнародного права</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Головні інститути міжнародного права стародавніх індійських і китайських держав, держав Дворіччя і Єгипту, Греції і Риму. 2. Становлення міжнародного права в епоху Середньовіччя. 3. Міжнародне право в перехідний період від Середньовіччя до Нового часу. 4. Друга світова війна і міжнародне право. 5. Утворення Організації Об'єднаних Націй, Статут ООН.
4	<p>Тема 4. Міжнародно-правова діяльність України: історія і сучасність</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Київська Русь у міжнародно-правових зносинах. Міжнародні зносини Київської Русі і Західної Європи в XI-XIII ст. 2. Галицько-Волинське князівство у міжнародних зносинах XII-XIII ст. 3. Роль Української козацької республіки в Європейській міжнародній політиці і дипломатії. Дипломатія Богдана Хмельницького. 4. Дипломатична діяльність УНР та ЗУНР. 5. Міжнародно-правова діяльність УРСР на початку 1920-х рр. УРСР як одна з держав-засновниць ООН.
5	<p>Тема 5. Суб'єкти міжнародного права. Інститути міжнародно-правового визнання і правонаступництво держав</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Міжнародно-правове регулювання правонаступництва. 2. правонаступництво держав стосовно міжнародних договорів, державної власності, державних архівів і державних боргів. 3. правонаступництво України у зв'язку з припиненням існування СРСР.
6	<p>Тема 6. Міжнародно-правова відповідальність. Мирні засоби вирішення спорів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Міжнародний арбітраж. 2. Історія розвитку і процедура діяльності третейських судів. Постійний Арбітражний Суд. 3. Закон України «Про міжнародний комерційний арбітраж» 1994 р. 4. Вирішення спорів у рамках ОБСЄ.
7	<p>Тема 7. Населення та територія в міжнародному праві</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Міжнародно-правовий статус біженців і внутрішніх переселенців. 2. Право притулку. 3. Міжнародні і багатонаціональні ріки. 4. Внутрішні морські води і їхній правовий режим. 5. Територіальне море (територіальні води) і його правовий режим.
8	<p>Тема 8. Право міжнародних договорів</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 1. «Міжнародне договірне право», «міжнародне договірне право держав». 2. Суб'єкти права міжнародних договорів. 3. Кодифікація права міжнародних договорів. 4. Найменування міжнародного договору. 5. Об'єкт та ціль міжнародного договору.
9	<p>Тема 9. Дипломатичне і консульське право</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття права зовнішніх зносин. Сфери дії органів зовнішніх зносин. 2. Джерела та система права зовнішніх зносин. 3. Право на участь у зовнішніх зносинах. 4. Види органів зовнішніх зносин держави. 5. Формування внутрішньої і зовнішньої політики держави.
10	<p>Тема 10. Право міжнародних організацій</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Історичні аспекти створення міжнародних організацій. 2. Порядок створення міжнародних організацій та припинення їх існування. 3. Повноваження та функції міжнародних організацій. 4. Головні та допоміжні органи Організації Об'єднаних Націй. 5. Спеціалізовані установи Організації Об'єднаних Націй.
11	<p>Тема 11. Право міжнародної безпеки</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Роззброєння – ключова проблема міжнародної безпеки. 2. Ядерне роззброєння та заборона виробництва та ліквідація окремих видів зброї. 3. Обмеження і скорочення збройних сил. 4. Демілітаризація і нейтралізація окремих територій. 5. Заходи загального характеру щодо забезпечення безпеки.
12	<p>Тема 12. Міжнародний захист прав людини</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Захист прав людини у період збройних конфліктів. Правове положення учасників збройних конфліктів. 2. Комбатанти. Військовополонені. Правове обмеження засобів і методів ведення збройної боротьби. 3. Норми, що регулюють захист жертв збройного конфлікту. Правовий режим поранених, хворих та осіб, що зазнали корабельної аварії. 4. Міжнародно-правовий захист цивільного населення, об'єктів і культурно-історичних цінностей під час війни або у випадку збройного конфлікту.
13	<p>Тема 13. Міжнародне економічне право</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Міжнародне торгове право як частина міжнародного економічного права. 2. Міжнародне фінансове право. 3. Міжнародне інвестиційне право. 4. Міжнародне банківське право. 5. Вирішення міжнародних економічних спорів.
14	<p>Тема 14 Міжнародне екологічне право</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Міжнародно-правова охорона атмосфери Землі, навколосезонного і космічного простору. 2. Міжнародно-правова охорона Світового океану. 3. Міжнародно-правова охорона тваринного і рослинного світу. 4. Міжнародно-правова охорона ландшафтів і екосистем. 5. Міжнародно-правова охорона навколишнього середовища від забруднення радіоактивними відходами.
15	<p>Тема 15. Міжнародне морське право</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Види морських просторів. Поняття і склад. Міжнародно-правовий режим територіального моря. 2. Питання про ширину територіального моря. Територіальні води держав-архіпелагів. 3. Юрисдикція прибережної держави в територіальному морі.

	4. Мирний прохід іноземних кораблів.
16	Тема 16. Міжнародне повітряне і космічне право 1. Розвиток міжнародного космічного права. 2. Суб'єкти міжнародного космічного права. 3. Міжнародно-правовий режим космічного простору та небесних тіл. 4. Міжнародно-правовий статус космічних об'єктів і космонавтів. 5. Відповідальність у міжнародному космічному праві.
17	Тема 17. Міжнародне кримінальне право 1. Міжнародний кримінальний суд. 2. Україна та Міжнародний кримінальний суд.
18	Тема 18. Міжнародне гуманітарне право 1. Заборона та обмеження засобів і методів ведення війни 2. Нейтралітет під час війни. 3. Режим воєнної окупації.

РОЗДІЛ 4. ТЕМИ РЕФЕРАТИВ ТА ЕЛЕКТРОННИХ ПРЕЗЕНТАЦІЙ

Тема 1: Поняття міжнародного права. Джерела, принципи і норми міжнародного права.

1. Розвиток міжнародного права за ідеями Гуго Гроція та його послідовників.
2. Наука міжнародного права в Україні: становлення та розвиток.
3. Концепція природного міжнародного права.
4. Позитивістська концепція міжнародного права.
5. Роль фізичних осіб у міжнародному звичаєвому нормотворенні.
6. Релігія та формування міжнародної правосвідомості.
7. Основні періодизації міжнародного права.
8. Сучасний стан розвитку міжнародного публічного права.
9. Акти «м'якого права» як джерела міжнародного публічного права.
10. Міжнародний звичай як джерело міжнародного публічного права.

Тема 2: Міжнародне право в системі міжнародних відносин.

1. Система міжнародного права.
2. Кодифікація міжнародного права.
3. Міжнародно-правовий механізм імплементації норм міжнародного права.
4. Сучасна міжнародна система і міжнародний порядок.
5. Поняття та структура міжнародних систем. Ієрархія міжнародних систем та її найважливіші закономірності.
6. Типи міжнародних систем. Особливості та закономірності еволюції міжнародних систем.
7. Критерії та особливості участі в міжнародних відносинах.
8. Право «глобалізованого світу», «космополітичний» погляд на міжнародне право.
9. Особливості епохи глобалізації, спільні і особливі риси між процесом глобалізації і універсалізації.
10. Процеси «глокалізації», «локалізації», «фрагментарної глобалізації», «правового плюралізму»

Тема 3: Історія становлення і розвитку міжнародного права.

1. Закони і звичаї війни: від давніх часів до сьогодення.
2. Договір про «перший озброєний нейтралітет 1780 р.» та його вплив на розвиток міжнародного права.
3. Історичні особливості формування міжнародного права, які були закріплені Вестфальським мирним договором 1648 р.
4. Роль буржуазних революцій у Європі в XVII-XVIII ст. у становленні і розвитку класичного міжнародного права.
5. Вплив «Доктрини Монро» та «Доктрини Драго» на утвердження міжнародного права XIX ст.
6. Криза принципу суверенної рівності між державами світу на початку XX ст.
7. Вплив «14 пунктів» В. Вільсона 1918 р. та «Пакту Бріана-Келлога» 1928 р. на універсалізацію міжнародного права початку XX ст.
8. Концепція «права народів» Дж. Роулза, її вплив на підходи до міжнародного права та її практичне застосування в «Національній стратегії безпеки США» 2002 р.
9. Теорія «світового менеджменту» XXI ст. як заміна міжнародного права.
10. Механізм взаємодії «права Європейського Союзу» з правовими системами держав-членів та міжнародним правом.

Тема 4: Міжнародно-правова діяльність України: історія і сучасність

1. Наслідки Вестфальського миру для України.
2. Міжнародно-договірна і дипломатична діяльність козацької держави.

3. Міжнародно-правова діяльність Центральної Ради та Української Держави П. Скоропадського.

4. Міжнародна правотворча діяльність УРСР.

5. Місце та роль УРСР в універсальній і регіональній системах безпеки.

6. Міжнародно-правові аспекти здійснення державного суверенітету України на сучасному етапі.

7. Сучасна зовнішньополітична концепція та дипломатична діяльність України.

8. Участь України в міжнародному інституційному механізмі.

9. Сучасні універсальна й регіональні системи безпеки і участь України в їхньому становленні та розвитку.

10. Діяльність України по входженню до європейського правового простору.

Тема 5: Суб'єкти міжнародного права. Інститути міжнародно-правового визнання і правонаступництво держав.

1. Міжнародно-правова практика реалізації інституту визнання на рубежі ХХІ ст.

2. Доктрини визнання урядів і держав та їх вплив на становлення інституту визнання держав у міжнародному праві.

3. Проблема невизнаних держав на пострадянському просторі.

4. Проблеми визнання міжнародної правосуб'єктності за фізичними та юридичними особами, зокрема транснаціональними корпораціями, а також міжнародними неурядовими організаціями.

5. Невизнані держави у сучасних міжнародних відносинах: правова характеристика (*за власним вибором*).

6. Ватикан як суб'єкт міжнародного права.

7. Класифікація суб'єктів міжнародного права.

8. Теорії визнання у міжнародному праві.

9. Особливості міжнародної правосуб'єктності державоподібних утворень.

10. Концепції правонаступництва в міжнародному праві.

Тема 6: Міжнародно-правова відповідальність. Мирні засоби вирішення спорів.

1. Вина як суб'єктивний елемент міжнародного правопорушення.

2. Місце інституту відповідальності в системі сучасного міжнародного права.

3. Класифікація правопорушень, що тягнуть за собою міжнародно-правову відповідальність.

4. Політична відповідальність та її форми.

5. Умови та обмеження застосування репресалій під час реалізації політичної відповідальності.

6. Обмеження суверенітету як одна з форм політичної відповідальності.

7. Форми матеріальної відповідальності.

8. Засоби розв'язання спорів та їх характеристика.

9. Обставини, що виключають відповідальність держав.

10. Поняття та класифікація санкції в міжнародному праві.

Тема 7: Населення та територія в міжнародному праві.

1. Право притулку: поняття та особливості застосування.

2. Правове положення національних меншин і корінних народів: міжнародно-правові питання.

3. Правовий статус біженців та іноземців за міжнародним правом.

4. Проблеми громадянства у міжнародному праві.

5. Становлення поняття державної території.

6. Склад державної території.

7. Міжнародне співробітництво з прикордонних питань.

8. Міжнародно-правовий режим Арктики.

9. Доктрина міжнародного права про правовий статус Антарктики.

10. Територіальні спори і претензії.

Тема 8: Право міжнародних договорів.

1. Кодифікація права міжнародних договорів.
2. Міжнародний договір в системі законодавства України.
3. Співвідношення міжнародного договору та звичаїв в системі джерел міжнародного права.
4. Віденська конвенція про право міжнародних договорів (1969 р.).
5. Конституція України про дію міжнародного права на території України та Закон України «Про міжнародні договори України» (2004 р.).
6. Укладання та згода на обов'язковість міжнародного договору.
7. Форма і структура міжнародного договору.
8. Недійсність міжнародного договору.
9. Застосування та забезпечення виконання міжнародного договору.
10. Тлумачення міжнародних договорів. Припинення та призупинення дії міжнародних договорів.

Тема 9: Дипломатичне і консульське право.

1. Роль спеціальних місій в дипломатичній практиці.
2. Особливості дипломатії Ватикану.
3. Зовнішня політика, дипломатія та міжнародне право: взаємодія та взаємозв'язок.
4. Система внутрішньодержавних органів зовнішніх зносин України.
5. Система закордонних органів зовнішніх зносин України.
6. Дипломатичний церемоніал та дипломатичний етикет.
7. Функції консула щодо юридичних осіб і громадян України.
8. Консульські привілеї та імунітети.
9. Консульські корпус та округ.
10. Нотаріальні та інші цивільно-правові дії консула.

Тема 10: Право міжнародних організацій.

1. Історія виникнення міжнародних організацій. Ліга Націй: історія створення, структура, характеристика діяльності.
2. ООН: історія створення, структура, цілі й принципи, головні органи.
3. Спеціалізовані установи ООН. Напрями і характер їх діяльності.
4. Регіональні міжнародні організації: загальна характеристика.
5. Ліга арабських держав та Організація африканської єдності.
6. Організація ісламська конференція та Асоціація держав Південно-Східної Азії.
7. Юридична природа Європейського Союзу.
8. Цілі і структура Організації Північноатлантичного договору.
9. Міжнародний Суд ООН.
10. Європейський Союз та Україна: перспективи членства.

Тема 11: Право міжнародної безпеки.

1. Українська держава в системі міжнародної безпеки.
2. Інформаційна війна та її вплив на міжнародну безпеку.
3. Право міжнародної безпеки: поняття і принципи.
4. Види міжнародної безпеки.
5. Роззброєння і міжнародна безпека.
6. Ядерне роззброєння.
7. Запобігання незаконному поширенню технологій, науково-технічної інформації та послуг, які можуть бути використані при створенні зброї масового ураження.
8. Міжнародно-правові основи забезпечення міжнародної безпеки.
9. Національні системи забезпечення міжнародної безпеки.
10. Регіональні системи забезпечення міжнародної безпеки.

Тема 12: Міжнародний захист прав людини.

1. Генезис прав людини. Покоління прав людини.
2. Принципи та обмеження прав людини.

3. Система міжнародного захисту прав людини та основних свобод: універсальні та регіональні механізми.

4. Міжамериканська регіональна система захисту прав людини: загальна характеристика та особливості функціонування.

5. Африканська регіональна система захисту прав людини: загальна характеристика та особливості функціонування.

6. Захист прав людини в Організації ісламського співробітництва.

7. Європейський Суд з прав людини: знакові рішення в практиці Суду.

8. Система захисту прав людини ЄС.

9. Європейська конвенція захисту прав людини і основних свобод (1950 р.) як джерело формування європейських стандартів прав людини в сфері кримінального правосуддя.

10. Європейський суд з прав людини та Україна.

Тема 13: Міжнародне економічне право.

1. Міжнародно-правовий звичай та рішення (акти) міжнародних організацій як джерела міжнародного економічного права.

2. Міжнародні економічні договори між державами та міжнародними економічними організаціями.

3. Забезпечення виконання і врегулювання спорів в міжнародних економічних договорах.

4. Міжнародне торгове право.

5. Міжнародне митне право.

6. Міжнародне валютно-фінансове право.

7. Міжнародне транспортне право.

8. Міжнародне інвестиційне право.

9. Економічна інтеграція держав і міжнародне економічне право.

10. Міжнародно-правове регулювання науково-технічного співробітництва.

Тема 14: Міжнародне екологічне право.

1. Проблема кризи глобального потепління на Землі.

2. Історія становлення та розвитку міжнародного екологічного права

3. Екологічні права людини в міжнародному екологічному праві.

4. Особливості міжнародно-правового регулювання охорони космічного простору і небесних тіл від антропогенного забруднення.

5. Міжнародно-правова охорона довкілля в умовах збройних конфліктів.

6. Міжнародно-правова охорона морського та прісноводного середовища.

7. Міжнародно-правова охорона флори і фауни, біологічного та ландшафтного різноманіття.

8. Міжнародно-правове регулювання питань зміни клімату.

9. Міжнародно-правове регулювання поводження з відходами.

10. Міжнародно-правове регулювання ядерної та радіаційної безпеки.

Тема 15: Міжнародне морське право.

1. Вплив економічної глобалізації на розвиток міжнародного морського права.

2. Роль практики Міжнародного Суду ООН, Міжнародного трибуналу з морського права в розвитку міжнародного морського права.

3. Міжнародний морський правопорядок: сутність та особливості.

4. Міжнародно-правова класифікація морських просторів. Внутрішні морські води.

5. Територіальне море і прилегла зона.

6. Виключна економічна зона і континентальний шельф.

7. Відкрите море.

8. Міжнародно-правова регламентація безпеки мореплавства.

9. Міжнародно-правова регламентація праці в морському судноплаванні. Конвенція про працю в морському судноплаванні (КПМС-2006).

10. Міжнародно-правовий режим морських природних ресурсів.

Тема 16: Міжнародне повітряне і космічне право

1. Поняття, сутність, джерела міжнародного повітряного права.
2. Відповідальність у міжнародному повітряному праві.
3. Правове регулювання використання повітряного простору.
4. Боротьба з повітряним тероризмом.
5. Регулювання комерційної діяльності авіапідприємств на світовому ринку повітряного транспорту.
6. Особливості міжнародно-правової відповідальності в космічному праві.
7. Комісія з розгляду претензій та її роль у врегулюванні спорів, пов'язаних з космічною діяльністю.
8. Міжнародно-правовий режим космічного простору.
9. Правове регулювання прикладних видів космічної діяльності.
10. Відповідальність у міжнародному космічному праві.

Тема 17: Міжнародне кримінальне право.

1. Структура міжнародного кримінального права: міжнародне кримінальне право *stricto sensu* і транснаціональне кримінальне право.
2. Індивідуальна кримінальна відповідальність у міжнародному праві.
3. Сутність злочину міжнародного характеру та його відмінність від міжнародного злочину.
4. Склад злочину в міжнародному кримінальному праві. Подвійна кримінальність злочинів міжнародного характеру.
5. Поняття, види та форми співробітництва держав у боротьбі з міжнародною злочинністю.
6. Поняття міжнародної кримінальної юрисдикції.
7. Римський Статут та Україна: проблемні питання адаптації.
8. Видача (екстрадиція) злочинців та передача злочинців як форма співробітництва держав у боротьбі з міжнародною злочинністю.
9. Формування концепції міжнародної кримінальної юстиції.
10. Міжнародний кримінальний суд як нова форма інтегрованого міжнародного судоустрою.

Тема 18: Міжнародне гуманітарне право.

1. Історичний розвиток міжнародного гуманітарного права.
2. Місце міжнародного гуманітарного права в системі міжнародного права.
3. Поняття міжнародного гуманітарного права. «Право Гааги». «Право Женеви». «Право Нью-Йорку».
4. Види збройних конфліктів. Застосування норм міжнародного гуманітарного права до різних видів збройних конфліктів.
5. Населення під час війни. «Застереження Мартенса».
6. Інтернаціоналізований збройний конфлікт: поняття та особливості.
7. Заборона хімічної та бактеріологічної зброї.
8. Заборона звичайної зброї, яка завдає надмірних ушкоджень або має невибіркову дію.
9. Заборона віроломних методів ведення війни.
10. Зобов'язання України за міжнародним гуманітарним правом.

4.1. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ РЕФЕРАТІВ

Додатковим компонентом занять з освітнього компоненту «Міжнародне право» є підготовка рефератів з найбільш актуальних та складних тем курсу. Реферат не є дослівним переказом тексту підручника або навчального посібника, а являє собою одну з форм наукового дослідження на певну тему, творчо перероблену на основі знайомства зі станом сучасних наукових досліджень (науково-проблемний реферат) або виклад основних положень певних видань чи їх частин (оглядово-інформаційний реферат).

Реферат має бути виконано самостійно.

Мета написання реферату полягає у набутті здобувачем вищої освіти знань, вміння та навичок працювати з науковою літературою і нормативно-правовими актами, самостійно аналізувати та узагальнювати матеріал, робити і формулювати власні висновки та пропозиції. За допомогою рефератів здобувач вищої освіти глибше вивчає найбільш складні проблеми навчальної дисципліни, вчиться правильно оформлювати роботу та докласти результати своєї праці.

Підготовка реферату включає в себе наступні етапи:

1. Вибір теми;
2. Підбір і вивчення спеціальної літератури та нормативно-правових актів;
3. Складання плану реферату;
4. Викладення змісту теми;
5. Оформлення реферату;
6. Усний виклад реферату.

1. Вибір теми.

Здобувач вищої освіти самостійно обирає тему реферату з запропонованого переліку. Допускається закріплення декількох здобувачів вищої освіти за однією і тією ж темою реферату. В такому разі на заняттях один з них доповідає, а інші виступають з доповненнями чи уточненнями.

Здобувач вищої освіти може в обсязі навчальної програми дисципліни сам запропонувати тему реферату, узгодив її з викладачем. При виборі теми здобувачу вищої освіти слід керуватися своїми інтересами до певної проблеми, можливостями підбору літератури та інше.

2. Підбір і вивчення спеціальної літератури.

Роботу над рефератом потрібно починати з вивчення стосовно обраної теми відповідного розділу підручника, навчального посібника, конспекту лекції. Після того як загальне уявлення про обрану тему склалося, здобувачу вищої освіти слід приділити серйозну увагу підбору і вивченню літератури, орієнтовний список якої наведено після кожної теми. Однак запропонований перелік джерел не повинен зв'язувати ініціативу здобувача. Він може та мусить використовувати інші роботи, самостійно підібрані внаслідок вивчення бібліографії за обраною проблематикою.

Вивчаючи ту чи іншу наукову працю, здобувач вищої освіти повинен сприймати її крізь призму тих основних проблем, що їх вирішував автор. Без усвідомлення проблеми неможливо виділити головне й істотне, важко відокремити тезу від аргументів і практично неможливо перебороти формальне ставлення до змісту досліджуваної праці.

3. Складання плану реферату.

Після ознайомлення з літературою здобувач вищої освіти складає план реферату, в якому конкретизує питання обраної теми та який включає в себе:

- вступ;
- основну частину (виклад змісту теми);
- висновки;
- список використаної літератури.

Вступ є обов'язковою частиною реферату, в якому стисло обґрунтовується актуальність, наукова і практична значимість обраної теми, вказується на її місце у структурі курсу, формулюються цілі дослідження.

Основна частина реферату складається з розділів та підрозділів, в яких мають бути послідовно розглянуті всі питання теми. При цьому слід мати на увазі, що кількість розділів та підрозділів не регламентується, але недоцільно їх робити невеликими за обсягом. Якщо матеріал важко розбити на декілька частин через його тісну змістовну і логічну послідовність, розділ можна не розбивати на підрозділи.

При визначенні назв розділів і підрозділів необхідно знати, що назва розділу не може повторювати назву теми роботи, а назва підрозділу повторювати назву розділу.

Заключна частина реферату має містити висновки, в яких формулюються результати дослідження, оцінки проаналізованого матеріалу, пропозиції чи рекомендації з досліджуваної проблематики. Вступ і висновки реферату разом не повинні перевищувати одну чверть його обсягу.

4. Викладання змісту теми.

Після підбору і вивчення літератури, визначення плану реферату слід приступити до узагальнення та систематизації зібраного матеріалу.

Виклад матеріалу повинен бути чітким, логічним та послідовним. Викладати матеріал у рефераті рекомендується у безособовій формі висловлювання (наприклад, «вважаємо», «думаємо», «рахуємо» та інше).

Необхідно вживати терміни, властиві даній науці, уникати незрозумілих понять та складних граматичних оборотів. Допускається змінювати терміни, окремі слова і словосполучення прийнятими текстовими скороченнями, значення яких зрозуміле з контексту реферату.

При використанні цитат з літературних та наукових джерел слід пам'ятати, що вони необхідні для підтвердження думки автора реферату, або ж для висловлювання своєї думки на противагу іншій. Занадто зловживати ними не слід. Здобувачу вищої освіти доцільно звернути увагу на такі характерні недоліки, які трапляються при написанні реферату і які можуть привести до незадовільної оцінки:

- механічне, дослівне переписування використаної літератури;
- поверховий, не аргументований виклад основних теоретичних положень;
- невідповідність між змістом роботи та її планом;
- абстрактний виклад теми, відсутність посилань;
- недбалість і неграмотність викладу.

Отже, основними вимогами до написання реферату є вміння виділяти головні теоретичні питання і роз'яснювати їх на конкретному матеріалі, логічно та послідовно розкривати зміст теми, використовуючи при цьому сучасну юридичну літературу.

5. Оформлення реферату.

Здобувач вищої освіти повинен пам'ятати, що через оформлення реферату, його зовнішній вигляд, викладач формує першу думку про зміст матеріалу. Тому кожному здобувачу вищої освіти необхідно опанувати техніку й етику оформлення наукової праці та дотримуватись стандартних вимог, які висуваються щодо рефератів.

Починається робота з титульного листа, який оформлюється згідно зі зразком. Після титульного листа, на другій сторінці реферату подається план роботи. Кожна структурна частина роботи повинна починатися з нової сторінки та мати заголовок, який відповідає плану реферату.

Заголовки слід розташовувати посередині рядка і друкувати великими літерами без крапок в кінці, не підкреслюючи. Якщо заголовок складається з двох і більше речень, тоді їх розділяють крапкою.

Перенесення слів у заголовку не допускається. Відстань між заголовком і подальшим чи попереднім текстом має бути не менше ніж три інтервали, якщо реферат виконаний рукописним або машинописним способом, та не менше ніж два інтервали, якщо робота виконана за допомогою комп'ютера.

Розділи слід нумерувати арабськими цифрами без крапок в кінці. Підрозділи повинні мати порядкову нумерацію у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номеру розділу і порядкового номеру підрозділу, відокремлених крапкою (наприклад – 1.1, 1.2).

Усі сторінки, починаючи з третьої, послідовно нумеруються з проставленням арабських цифр за загальним правилом у верхньому правому куті, без крапки в кінці.

Слід мати на увазі, що першою сторінкою реферату є титульний лист, на якому нумерація сторінки не ставиться, але враховується при нумерації наступних сторінок.

Реферат пишеться чітким, розбірливим почерком, або друкується на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (розмір 210x297 мм) через півтора міжстрокових

інтервали з обов'язковим додержанням при цьому такої ширини полів: зверху і знизу – 20 мм, зліва – 25 мм, справа – 10 мм.

На одній сторінці повинно бути не більше 32-40 рядків. Загальний обсяг реферату не повинен перебільшувати 12 друкованих сторінок тексту через 1,5 інтервали.

Робота повинна бути зброшурована і підшита. На останній сторінці ставиться число, місяць та рік виконання роботи, а також підпис виконавця.

Оформлення списку використаної літератури є важливою складовою написання реферату. В список включаються тільки ті джерела, які використовувались при написанні реферату або на які зроблено посилання у самій роботі.

Список літератури в загальний обсяг реферату не включається, але нумерація сторінок продовжується. До спеціальної літератури відносяться монографії, підручники, навчальні посібники, наукові статті та ін. Дані джерела розміщуються в алфавітному порядку назв або прізвищ перших авторів.

Необхідно записувати джерела у відповідності до вимог бібліографічного опису літератури. Важливе значення має правильне оформлення посилань на джерела та матеріали, які здобувач вищої освіти використовує при написанні реферату. Рекомендується наступний варіант оформлення посилань.

Нумерація усіх посилань з визначенням номера джерела даного посилання у списку використаної літератури. У такому разі посилання оформлюється у квадратних дужках з вказуванням сторінки.

6. Усний виклад реферату.

Після написання реферату здобувач вищої освіти повинен його зміст доповісти на занятті. Здобувач вищої освіти впродовж п'яти хвилин має викласти основні положення розділів та підрозділів реферату, розкрити сутність роботи, зробити висновки.

Після виступу, при необхідності, відповісти на запитання викладача та інших учасників заняття.

4.2. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ПРЕЗЕНТАЦІЙ-ДОПОВІДЕЙ (З ВИКОРИСТАННЯМ MICROSOFT POWER POINT)

Мультимедійна презентація-доповідь – це інструмент, що дозволяє передавати інформацію у візуалізованому, схематичному вигляді, що підвищує її цінність.

1. Загальні вимоги:

1.1. Наявність титульного слайда, на якому зазначаються: тема доповіді, ПІБ здобувача вищої освіти, група, спеціальність (освітня Програма);

1.2. Дотримання єдиного стилю оформлення усіх слайдів; дотримання прийнятих правил орфографії, пунктуації, скорочень і правил оформлення тексту (відсутність точки в заголовках тощо);

1.3. Перелік використаних джерел (на останньому слайді); обсяг не менше 15 слайдів.

2. Вимоги до дизайну:

2.1. Використання не більше трьох кольорів на одному слайді (один для фону, другий для заголовків, третій для тексту);

2.2. Під час вибору кольору тексту та заливки діаграм дотримуватись правила трьох кольорів – використовувати три основні кольори та їх відтінки;

2.3. Уникати зміни фону слайдів (у виключних випадках, використовувати комфортні тони).

3. Вимоги до вмісту слайдів:

3.1. На слайді бажано подавати одне ключове поняття, 7–8 рядків тексту; одну діаграму з аналітичним коментарем; одну схему SmartArt; зміст презентації має відповідати меті та завданням доповіді;

3.2. Розташування інформації на слайді – переважно горизонтальне, зверху вниз по головній діагоналі;

3.3. Найбільш важлива інформація має розташовуватися в центрі екрана;

3.4. Якщо на слайді картинка – напис розміщується під нею.

4. Вимоги до тексту:

4.1. Стислість і лаконічність викладу;

4.2. Максимальна інформативність тексту;

4.3. Для подання текстового матеріалу використовувати шрифт з розміром – 20-24 пт;

4.4. Форматувати текст по ширині.

5. Вимоги до візуального й анімаційного ряду:

5.1. Матеріал має бути структурований, у тому числі в схемах та організаційних діаграмах;

5.2. Матеріал у разі потреби підкріплювати доречними графічними зображеннями та відео-фрагментами;

5.3. Цифрові дані краще подавати у вигляді таблиць та діаграм;

5.4. Якість зображення (чіткість фотографії, картинки тощо);

5.5. Якість музичного ряду (за потреби);

5.6. Ефекти анімації застосовувати для акцентування уваги на визначених моментах, поетапного виведення вмісту слайда на екран, для демонстрації руху або послідовності дій.

РОЗДІЛ 5. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ СКЛАДАННЯ ЕКЗАМЕНУ

1. Розкрийте суть міжнародного права як особливої системи права.
2. Дайте міжнародно-правову класифікацію населення.
3. Охарактеризуйте суб'єкти міжнародного економічного права. правонаступництво держав у міжнародному економічному праві.
4. Яким чином відбувається міжнародно-правове регулювання правонаступництва.
5. Розкрийте особливості захисту прав людини у період збройних конфліктів.
6. Охарактеризуйте правове положення учасників збройних конфліктів.
7. Дипломатичне та консульське право: розкрийте суть понять.
8. Дайте класифікацію міжнародних міжурядових організацій.
9. Розкрийте суть поняття міжнародна (недержавна) територія та охарактеризуйте юридичний статус міжнародних територій.
10. Розкрийте суть поняття спеціальні категорії населення у міжнародному праві.
11. Охарактеризуйте випадки міжнародної відповідальності держав (акти агресії).
12. Проаналізуйте міжнародно-правову діяльність України після проголошення незалежності 1991 р.
13. Визначте напрямки міжнародного співробітництва у протидії злочинності у межах міжнародних неурядових організацій.
14. Охарактеризуйте види міжнародних злочинів та процес видачі злочинців.
15. Охарактеризуйте джерела та систему права зовнішніх зносин.
16. Розкрийте суть кодифікації міжнародного морського права.
17. Визначте джерела та охарактеризуйте принципи міжнародного екологічного права.
18. Розкрийте правові засади та порядок організації діяльності дипломатичної служби України.
19. Визначте правовий статус учасників збройних конфліктів.
20. Охарактеризуйте правовий статус працівників дипломатичної служби України.
21. Розкрийте суть поняття «режим виключної економічної зони».
22. Розкрийте суть поняття «міжнародний договір» та визначте об'єкт та мету міжнародного договору.
23. Розкрийте суть поняття «міжнародно-правові відносини» та охарактеризуйте принципи сучасного міжнародного права.
24. Розкрийте суть поняття «внутрішні води». Проаналізуйте їх види.
25. Охарактеризуйте суб'єкти відповідальності у міжнародному праві.
26. Проаналізуйте основні стадії укладання міжнародного договору та опишіть структуру міжнародного договору.
27. Назвіть головні положення Декларації про принципи міжнародного права 1970 р.
28. Розкрийте суть понять «міжнародні польоти і режим повітряного простору», «повітряний простір держави», «свобода повітряного простору», «міжнародний повітряний простір».
29. Охарактеризуйте систему класів та рангів дипломатичних представників. Розкрийте суть дипломатичного привілею та імунітету.
30. Розкрийте суть поняття та назвіть джерела міжнародного гуманітарного права.
31. Розкрийте суть поняття обмеження міжнародної правосуб'єктності.
32. Охарактеризуйте поняття міжнародних конференцій та назвіть види міжнародних конференцій.
33. Проаналізуйте суть поняття та визначить об'єкт міжнародного екологічного права.
34. Охарактеризуйте діяльність Міжнародного кримінального суду.
35. Розкрийте суть понять «заборона та обмеження засобів і методів ведення війни», «нейтралітет під час війни», «режим воєнної окупації».
36. Визначте суть міжнародного торгового та фінансового права.

37. Конвенція ООН з морського права 1982 р., загальна характеристика, основні положення.
38. Розкрийте суть поняття «початок війни» та назвіть його міжнародно-правові наслідки.
39. Розкрийте суть поняття «закінчення війни» та назвіть її міжнародно-правові наслідки.
40. Розкрийте суть понять «міжнародне повітряне право» та «міжнародне космічне право». Назвіть головні принципи та джерела міжнародного повітряного та космічного права.
41. Назвіть та проаналізуйте принципи міжнародного гуманітарного права.
42. Дайте коротку характеристику видів міжнародних договорів України.
43. Визначте правовий статус іноземців та осіб без громадянства.
44. Охарактеризуйте режим державних кордонів.
45. Охарактеризуйте діяльність Організації Об'єднаних Націй у напрямку сприяння мирному вирішенню спорів.
46. Назвіть та охарактеризуйте регіональні системи колективної безпеки.
47. Визначте та охарактеризуйте принципи міжнародного співробітництва у протидії злочинності.
48. Назвіть та охарактеризуйте сучасні проблеми регулювання міжнародних перевезень та комерційної діяльності авіапідприємств.
49. Розкрийте роль міжнародних організацій в галузі цивільної авіації та в питаннях забезпечення безпеки польотів.
50. Розкрийте суть понять обмеження і скорочення збройних сил. Визначте суть процесу демілітаризації та нейтралізації окремих територій.
51. Розкрийте суть міжнародно-правового режиму територіального моря.
52. Розкрийте суть поняття міжнародного кримінального права.
53. Розкрийте суть процесу міжнародного розшуку Інтерполу.
54. Охарактеризуйте суть поняття міжнародного морського права. Визначте суть режиму відкритого моря.
55. Розкрийте суть інституту громадянства у міжнародному праві.
56. Охарактеризуйте процес становлення та розвитку принципу мирного вирішення міжнародних спорів.
57. Розкрийте суть Конвенції про мирне вирішення міжнародних спорів 1907 р.
58. Розкрийте суть міжнародного інвестиційного права.
59. Розкрийте суть міжнародного банківського права.
60. Охарактеризуйте етапи розвитку міжнародного космічного права та назвіть суб'єкти міжнародного космічного права.
61. Охарактеризуйте порядок створення міжнародних організацій та припинення їх існування.
62. Назвіть та охарактеризуйте норми, які регулюють захист жертв збройних конфліктів.
63. Охарактеризуйте суть міжнародно-правового захисту цивільного населення, об'єктів і культурно-історичних цінностей під час війни або у випадку збройного конфлікту.
64. Назвіть та розкрийте основні напрямки роботи головних та допоміжних органів Організації Об'єднаних Націй.
65. Охарактеризуйте суть міжнародно-правового статусу біженців та внутрішніх переселенців. Розкрийте суть поняття «право притулку».
66. Розкрийте суть поняття міжнародної кримінальної юрисдикції.
67. Охарактеризуйте головні положення Римського Статуту міжнародного кримінального суду (1998 р.)
68. Розкрийте суть понять міжнародного гуманітарного права: «Право Гааги», «Право Женеви», «Право Нью-Йорку» та «Застереження Мартенса».

РОЗДІЛ 6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

6.1. ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Анцелевич Г.О., Покрещук О.О. Міжнародне право : підручник. Київ : Алерта, 2003. 409 с.
2. Баймуратов М.О. Міжнародне публічне право : підручник. Київ; Одеса: Фенікс, 2018. 762 с.
3. Батрименко В.І. Міжнародне право : навчальний посібник. Київ, 2012. 323 с.
4. Войціховський А.В. Міжнародне право : підручник. Харків, 2020. 544 с.
5. Гердеген М. Міжнародне право / пер. з нім. Р. Корнута. Київ : К.І.С., 2011. 516 с.
6. Камінська Н.В. Словник міжнародно-правових термінів. Київ, 2013. 150 с.
7. Килимник І.І., Бровдій А.М. Міжнародне приватне право : навчальний посібник. Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2018. 111 с.
8. Мироненко І.В. Міжнародне приватне право. Навчальний посібник. Київ : Алерта, 2011. 271 с.
9. Мицик В.В. Міжнародне публічне право. Підручник в 2-х томах. Т. 1: Основи теорії. Харків : Право, 2019. 416 с.
10. Мицик В.В. Міжнародне публічне право. Підручник в 2-х томах. Т. 2: Основні галузі. Харків : Право, 2019. 624 с.
11. Міжнародне право. Основні галузі : підручник / за ред. В.Г. Буткевича. Київ : Либідь, 2004. 816 с.
12. Міжнародне публічне право : основи теорії : навчально-методичний посібник / Х.Н. Бехруз, С.С. Андрейченко, М.В. Грушко та ін. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 252 с.
13. Міжнародне публічне право. Підручник / за ред. проф. В.М. Репецького. Київ : Знання, 2012. 437 с.
14. Перепьолкін С.М., Сироїд Т.Л., Філяніна Л.А. Міжнародне право. Словник-довідник. Харків : Юрайт, 2014. 403 с.
15. Теліпко В.Е., Овчаренко А.С. Міжнародне публічне право: навчальний посібник. Київ : ЦУЛ, 2010. 608 с.
16. Тимченко Л.Д., Кононенко В.П. Міжнародне право. Підручник. Київ : Знання, 2012. 631 с.
17. Фединяк Г.С., Фединяк Л.С. Міжнародне приватне право : підручник. Київ : Алерта, 2017. 504 с.

6.2. ДОПОМІЖНА ЛІТЕРАТУРА

18. Букалов О. Як звернутися до Європейського суду. Аспект. *Інформаційний Бюлетень*. 2001. № 3. С. 56-57.
19. Віденська конвенція про право міжнародних договорів. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text
20. Дахно І.І. Міжнародне економічне право: навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 304 с.
21. Дей М.О. Міжнародне економічне право : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів економічного та юридичного спрямування. Кривий Ріг, 2009. 800 с.
22. Декларація принципів міжнародного права, які стосуються дружніх відносин та співробітництва держав відповідно до Статуту ООН 1970 р. Нью-Йорк, 1970. 145 с.
23. Дмитрієв А. Інститут реституції у міжнародному праві: історія становлення. *Право України*. 2002. № 10. С. 133-136.

24. Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини. Київ : Право, 1999. 29 с.
25. Женевські конвенції про захист жертв війни 1949 р. URL: <https://www.ombudsman.gov.ua/uk/zhenevski-konvenciyi-pro-zahist-zhertv-vijni-1949-roku>
26. Загальна декларація прав людини 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
27. Запобігання тортурам в Україні: Виконання національних та міжнародних стандартів поводження з особами, що затримані та позбавлені волі: посібник для працівників правоохоронних органів та спостерігачів за дотриманням прав людини. Київ : Сфера, 2003. 240 с.
28. Конвенція про заборону розробки, виробництва і накопичення запасів бактеріологічної (біологічної) і токсичної зброї та про їх знищення. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_182#Text
29. Конвенція про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та про її знищення. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_182#Text
30. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30, Ст. 141.
31. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
32. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text
33. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України від 08.07.2011 р. № 3671-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 16, Ст. 146.
34. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 15.04.2014 р. № 1207-VII. *Офіційний вісник України*. 2014. № 36. Ст. 957.
35. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18.03.2004 р. № 1629-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 29. Ст. 367.
36. Про міжнародні договори України : Закон України від 29.06.2004 р. № 1906-IV *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 50. Ст. 540.
37. Про морське право. Конвенція ООН від 10.12.1982 р. URL: http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2022/07/Konventsija-OON-z-morskogo-prava-vid-10.12.1982-Olena-Pelyh_UKR.pdf
38. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 22.09.2011 р. № 5773-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19-20. Ст. 179.
39. Про правонаступництво України : Закон України від 12.09.1991 р. № 1543-XII *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 46. Ст. 617.
40. Регламент Європейського суду з прав людини. Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі. 1999. № 1. С. 123-217.
41. Статут Міжнародного суду : Конвенція ООН від 25.06.1945 р. URL: <https://www.icj-cij.org/public/files/statute-of-the-court/statute-of-the-court-ru.pdf>
42. Brownlie I. Principles of Public International Law. 6 th edition. Oxford University Press, 2003.
43. Shaw M.N. International Law. 5 th edition. Cambridge University Press, 2003.

РОЗДІЛ 7. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

<https://www.un.org/ru/> – сайт Організації Об'єднаних Націй;
<https://ukraine.un.org/uk> – сайт Представництва ООН в Україні;
<https://www.icj-cij.org/ru> – сайт Міжнародного суду ООН;
<https://www.un.org/en/ga/> – сайт Генеральної Асамблеї ООН;
<https://www.un.org/securitycouncil/> – сайт Ради безпеки ООН;
<https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/Pages/Home.aspx> – сайт Ради ООН з прав людини;
<https://www.ohchr.org/RU/Countries/ENACARegion/Pages/UAIndex.aspx> – сайт Управління Верховного Комісара ООН;
<https://www.unhcr.org> – сайт Управління Верховного комісара ООН у справах біженців;
<https://www.coe.int/ru/> – сайт Ради Європи;
<https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/ukr&> – сайт Європейського суду з прав людини;
<https://europa.eu/> – сайт Європейського Союзу;
https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk – сайт Представництва Європейського Союзу в Україні;
<http://www.corteidh.or.cr> – сайт Міжамериканського суду з прав людини;
<https://www.icrc.org/ru> – сайт Міжнародного Комітету Червоного Хреста;
<http://ua.icrc.org/> – сайт Міжнародного комітету Червоного Хреста в Україні;
www.humanrightseducation.info – сайт регіонального інформаційного центру для Східної Європи Human Rights Education;
<http://www.president.gov.ua> – сайт Президента України;
<http://www.academy.gov.ua> – сайт Національної академії державного управління при Президентіві України;
<https://www.rada.gov.ua/> – сайт Верховної Ради України;
<http://www.ombudsman.gov.ua/> – сайт Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;
<https://www.kmu.gov.ua/> – сайт Кабінету Міністрів України;
<http://www.minjust.gov.ua/> – сайт Міністерства юстиції України;
<http://www.mon.gov.ua> – сайт Міністерства освіти і науки України;
<http://mfa.gov.ua/ua> – сайт Міністерства закордонних справ України;
<https://ccu.gov.ua/> – сайт Конституційного Суду України;
<http://www.scourt.gov.ua> – сайт Верховного Суду України;
<http://www.gp.gov.ua/> – сайт Генеральної прокуратури України;
<http://www.vru.gov.ua> – сайт Вищої ради юстиції України;
<http://helsinki.org.ua> – сайт Української Гельсінської спілки з прав людини;
<https://www.uail.com.ua/domashnya/> – сайт Української асоціації міжнародного права.